

12 — M - efekat

„Šta?“

„Kažem da nećemo stići na vreme!“ Milan pokaza sat generalu. „Sada je pola dvanaest, do Crnograda ne možemo stići za pola sata!“

General se osvrnuo na svog pomoćnika, pukovnika Marića, i pokazao mu da uđe u helikopter. Milan nije imao druge no da se i sam popne.

Poleteli su.

Požar je zahvatio skupštinu, dobar deo centra grada, i sada je grabio ka naftnoj rafineriji. „Dobro je da sam ispraznio grad!“, viknu general. „Da sam pitao vas dvojicu, ceo grad bi otišao dođavola!“

Potpukovnik Milan pogleda pukovnika Marića. Ovaj slegnu ramenima. Eksplozija iza je potresla helikopter, ali je pilot uspeo da umiri letelicu. Plamenovi i oblaci gustog, crnog dima lebdele iza. General ih je zagledao.

„Generale, ovo je treći grad koji smo evakuisali“, reče Milan. Zvuci obrtanja elise ispunjavali su kabinu. Nije bio siguran da ga je general dobro čuo. „Zar nije bolje... ZAR NIJE BOLJE DA PREKINEMO DOVOD NAFTE; TAKO NEĆEMO MORATI DA DONOSIMO... DRUGA REŠENJA!“

General je pogledao u pukovnika, pa u potpukovnika. „Znaš li, Milane, da sam imao psa?“

Milan upitno iskrivi glavu.

„Da, imao sam psa. Imao sam dva psa“, pokaza prstima. „Psi su čudne životinje. Možeš da ih hraniš koliko hoćeš, ali te na kraju svakako ogrebu. Ili su to mačke?“

„Ne razumem šta želite da kažete.“

„Želim da kažem, da su psi – ili mačke – nezahvalne životinje. Ja sam svoja dva psa ubio. Prosvirao sam im mozak.“ General klimnu.

Sat na potpukovnikovoj ruci pokazivao je sedamnaest minuta do dvanaest. „Generale, ako smesta ne presećemo dovod nafte, Crnograd će biti u plamenu isto kao i Gvozden.“

General odmahnu glavom. „To se ovoga puta neće desiti.“

„Ali generale...“

„Milane, koliko si dugo u... Mogu da te zovem Milan? Milane, koliko si dugo u vojsci? Sudeći po tvom licu rekao bih ne više od deset godina.“

Potpukovnik klimnu.

„Tako sam i mislio!“ General se podboči i pogleda kroz prozor. Bio je nasmejan.

Milan pogleda u Marića, tražeći podršku ili objašnjenje. Čovek do njega sleže ramenima.

„Koji je onda Vaš plan, gospodine?“, usudi se da pita.

„Plan?“ General se nasmeja. „Nema tu ‘plana’, potpukovniče!“ Njegov smeh je sada bio dopunjen Marićevim smehom. Milan pogleda pukovnika, ali ovaj se uozbilji i slegnu ramenima.

U kabini helikoptera moralo je da se više za svaku reč, a Milana je sve više bolelo grlo. Duboko je udahnuo i rekao: „Kako mislite da sprečite u Crnigradu ono što se desilo u Gvozdenu?“

General odmahnu rukom. „To je bar jasno – upozorićemo policiju i vatrogasce; tačno ih uputiti u situaciju.“

„Ali to ste isto rekli i za Crnigrad! Desiće se nova katastrofa, nova evakuacija stanovništva! Ne možete, sigurno...“

„Momče, kad budeš imao godina i staža koliko i ja, tada ćeš moći da me učiš poslu. Dosta je pesimizma za danas – gradovi su u plamenu, pobogu, nije vreme za priču o čaši koja je poluprazna. Pesimizam u vojsci je smrtonosniji od otrova! Znaš li da je Hitler slučajno popio cijanid?“ Klimnu dvaput. „On je slučajno – slučajno – posegnuo za...“

„Ali generale...“

General podiže dlan. „Milane, ovo nije vreme za ishitrene postupke.“ On frknu. „Dopusti da napravim ‘plan’.“ Kratko se osmehnu, a onda nasloni glavu na sedište i zadrema. Milan je učutao.

Kazaljke su pokazivale pet do dvanaest, kada su prošli iznad ispostave koja je regulisala protok i usmeravanje nafte. General je već deset minuta hrkao. Zemlja ispod je zadrhtala, dok su se posledice Marjanovog efekta prostirale kroz naftovodne cevi. Ispostava je počela da se urušava.

Deset minuta docnije, Gvozden se nazirao u daljini. Dan je bio vedar, ali tamna zavesa stajala je nad gradom. Milan nije morao da zagleda da bi znao – mnoštvo crnih dimova stapalo se u visini, isto kao i u Crnigradu.

U gradu, plamen je bio nošen itočnim vetrom; zahvatao je kuće i zgrade munjeviom brzinom. Milan je uhvatio generala za rame. „Gvozden! Generale, Gvozden gori!“

General je nekako otvorio oči i pogledao. Skupština grada gorela je sa svih strana, park do nje gubio se u vatrenim mlazevima istočnog vetra. Nekoliko lančanih sudara prekinulo je saobraćaj, i ljudi su poiskakali iz kola i trčali.

General je naredio pukovniku da zove policiju i vatrogasce, i naloži im da evakuišu grad. Za to vreme, on je helikopterskim megafonim bodrio Gvozdenca. Vikao je da beže, i ne okreću se, jer je ruka pakla posegnula za njima.

Ugasio je megafon i pogledao u Milana. „Eto. Sve sam pokušao i... Neke stvari ne možeš sprečiti.“ Obrisa očnojano čelo rukavom. „Neke stvari se prosto dese.“

„Generale, šta ćemo sada da radimo?“, upita Milan tiše nego inače. „Vatra će se preneti na sve gradove koji imaju rafineriju u blizini... pričali smo o tome – Marjanov efekat čini...“

„Manite me efekata, Milane. Borimo se protiv požara ovde.“

„Generale, molim Vas! Ako ne reagujemo, i Visigrad će izgorjeti!“

„Visigrad?“ Snažna eksplozija zanjihala je helikopter, ali pilot je uspeo da zadrži letelicu u vazduhu. „Poznavao sam neke mladiće iz Visigrada. Nisu bili najpametniji, ali im je srce bilo na pravom mestu.“ General teško proguta. „Oči i uši takođe.“ Pogleda u Milana. „Ako nas vreme posluži, stići ćemo tamo na vreme.“

„Nećemo stići“, reče Milan, „nema vremena...“ On prodorno pogleda u generala, i ravnim, sigurnim glasom objasni kako u ispostavama na periferijama gradova moraju da se spreče doticanja nafte. Rekao je da je to jedini način da se spasi stanovništvo. U suprotnom... prećutao je taj deo. „Svi znaju za...“ Prećutao je i reč ‘efekat’. „...havarije. Obletanjem oko gradova ništa ne postižemo!“

General je gledao u pukovnika, koji je potvrdno klimnuo. Još jedna eksplozija čula se iza, ali helikopter je leteo neometano. General je sada uzvraćao na Milanov pogled. Lagano je klimao, ponovo obrisao znoj sa čela i spustio ruke na kolena. Zagledao se u Milanov sat.

Ako krenemo na vreme do ispostave, Visigrad je spasen!

Sekundara je pratila svaki drugi otkucaj Milanovog srca.

General podiže pogled. „Mislim da su mačke ipak nezahvalnije od pasa. Kad stignem kući...“

Milan pogleda u pukovnika. Ovaj sleže ramenima.